

O pojavljanju in prehranjevanju rdečenoge postovke *Falco vespertinus* v Slovenski Istri

Occurrence and diet of Red-footed falcon *Falco vespertinus* in Slovene Istria

Miran GJERKEŠ, Lovrenc LIPEJ

UVOD

Rdečenoga postovka *Falco vespertinus* je najmanj znana izmed treh v Sloveniji pojavljajočih se vrst postovk. Je tudi edina, za katero nimamo zanesljivih podatkov o njeni gnezditvi na slovenskem ozemlju. Rdečenoga postovka je izrazita transekvatorijalna selivka (CADE, 1982), ki jo imamo priložnost opazovati v Sloveniji le ob selitvah. V svoji kategorizaciji razširjenosti jo je GEISTER (1988) uvrstil v kategorijo zelo redko razširjenih vrst. Zato želiva s pričujočim člankom seznaniti bralce o pojavljanju rdečenoge postovke v Slovenski Istri in s tem dopolniti poznavanje o pojavljanju te vrste v Sloveniji.

OPAZOVANJE

Večina opazovalcev, ki so svoje podatke objavili v rubriki Iz ornitološke beležnice, so največkrat opazovali samo po en primerok rdečenoge postovke.

število opazovanih primerkov:	1	3	5	6	7	50	350
število opazovanj:	7	1	2	1	1	1	1

Skoraj vedno so bile postovke opazo-

vane v maju, redkeje pa v juniju. Nekateri podatki o opazovanju so posebej zanimivi, saj zbuja sum o morebitnem gnezdenju te vrste v severovzhodni Sloveniji, kot npr. opazovanja pri Pernici 28. 6. 1982 (ŠTUMBERGER, 1982) ali pri Gradišču 7. 8. 1986 (BRAČKO, 1986). Večina podatkov o opazovanju te postovke je omejena na SV del Slovenije in na Ljubljansko kotlino.

GEISTER (1990) je strnil podatke o opazovanju rdečenoge postovke z ugotovitvijo, da gre za spomladanskega preletnika. Dopušča pa možnost, da bi, sodeč po starejših virih (glej KREČIČ & ŠUŠTERŠIČ, 1963; v: GEISTER, 1990) in razširjenosti te ujede v severnih omejenih državah, lahko gnezdila tudi v Sloveniji. ŠERE (ustne informacije) smatra, da so samo v Prekmurju primerne razmere za gnezdenje rdečenoge postovke.

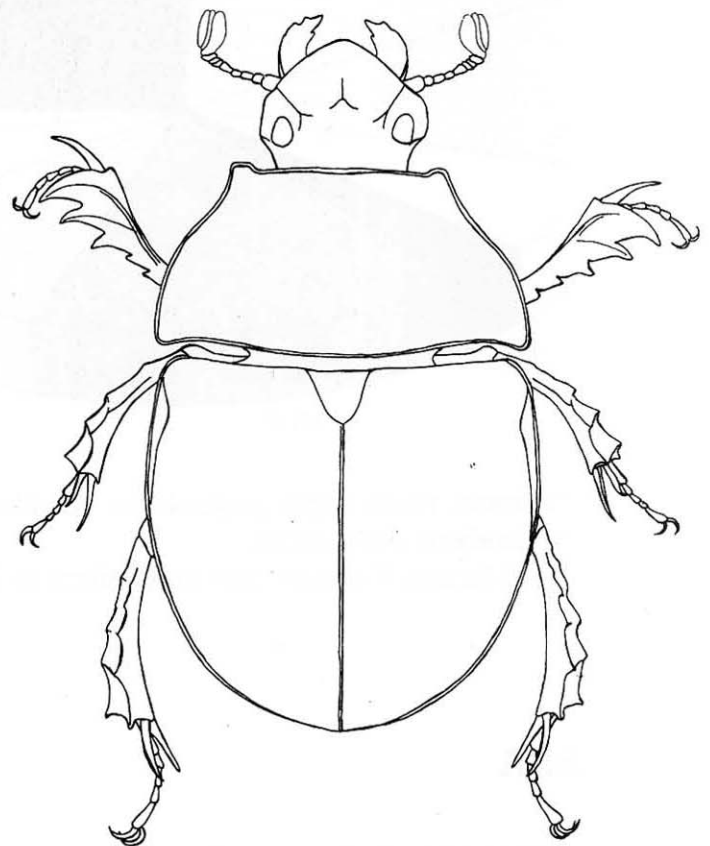
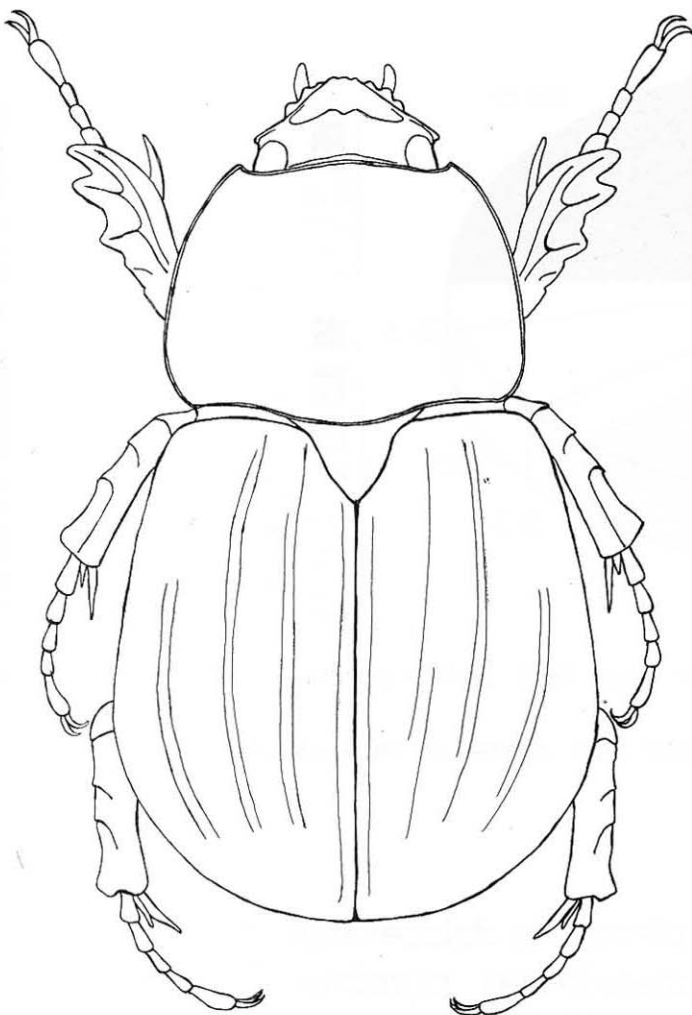
Bernardo Schiavuzzi navaja rdečenogo postovko izven obalnega pasu (GREGORI, 1976). V Sečoveljskih solinah je GREGORI (1976) opazoval posamično samca rdečenoge postovke v letih 1975 in 1976. V svoji diplomski nalogi navaja ŠMUC (1980) dva podatka o opazovanju te postovke v Sečoveljskih

solinah v letu 1976. Odtlej nisva našla nobenih novih podatkov o pojavljanju te postovke v Slovenski Istri (ŠKORNIK & al., 1989), razen v pregledu ornitofavne Miljskega hribovja (GJERKEŠ, 1988). Ta podatek je vključen v preglednici opazovanj rdečenoge postovke v Slovenski Istri (tab. 1), kjer sva navedla najine podatke. Tržaški ornitologi navajajo rdečenogo postovko kot rednega preletnika v Maranskih lagunah in okolici (PERCO & al., 1983).

VEDENJE

V maju 1991 sva opravila več terenskih obhodov z namenom opazovati rdečenogo postovko.

Rdečenoge postovke so se zadrževale na vlažnih travnikih in poljih ob reki Rižani pod Serminom (v nadaljnjem tekstu Bonifika). Aktivne so bile predvsem v jutranjih in poznih popoldanskih urah. Večinoma so prežale na plen s svojih počivališč na električnih drogovih in žicah. Ko so zaznale plen, so se v strmem padu spustile nadenj in nato ujeli plen v zraku spravile iz krempljev

Slika 1 & 2: Pomembno vlogo v prehrani sta imela predstavnika skarabejev *Pentodon punctatus* in *Geotrupes* sp. (M. Gjerkeš).

Figure 1 & 2: An important part in the diet were played by the representatives of *Pentodon punctatus* and *Geotrupes* sp. (M. Gjerkeš).

Sodiva, da je pomanjkanje podatkov o opazovanju rdečenoge postovke predvsem posledica premajhnega števila opazovalnih dni v mesecu maju.

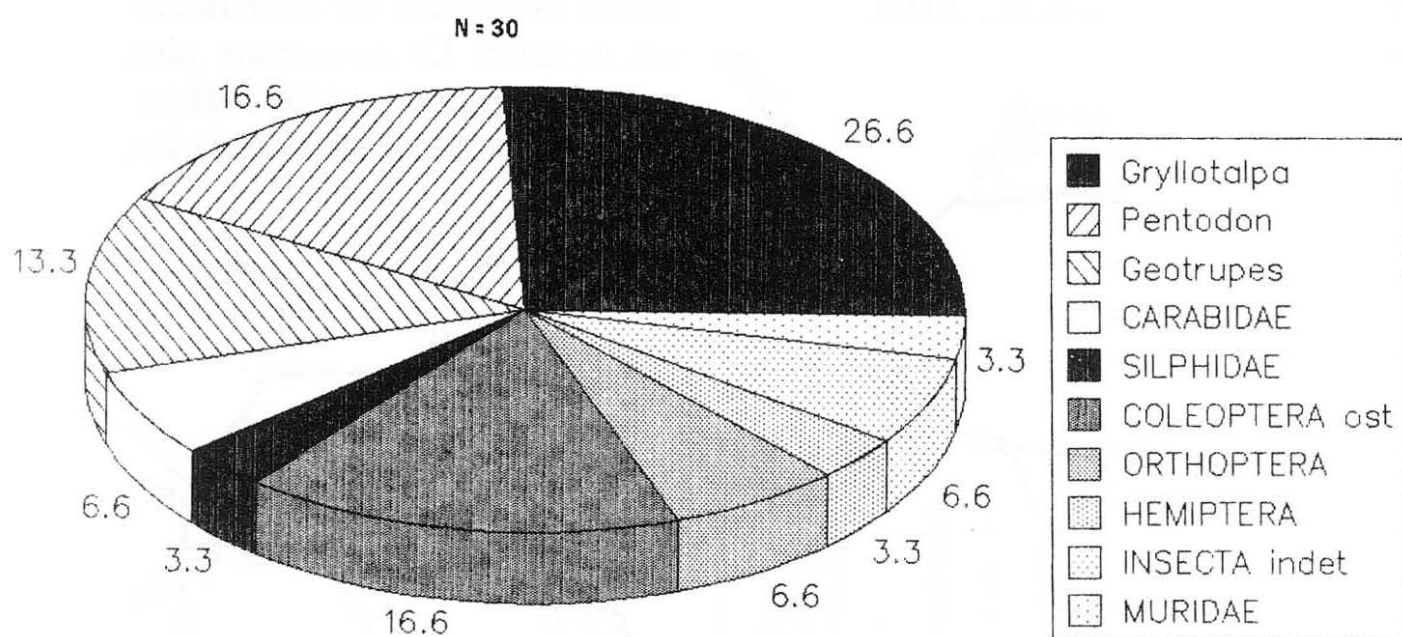
v kljun. Druga metoda lova, ki sva jo tudi imela priložnost opazovati, pa je bila preža v zraku. Ptica je lebdela na isti točki in prežala na plen, kot je sicer

značilno za vse vrste postovk (glej fotografijo). GREGORI (1976) je takšno vedenje opazoval na Sečoveljskih solinah 24. 4. 1975.

Italijanski ornitologi npr. imenujejo tako prežo let svetega Duha.

Često so bile v družbi rdečenogih postovk opazovane tudi navadne *Falco tinnunculus*, nekajkrat pa sva opazovala tudi skupen lov. V opazovanem obdobju

nisva zasledila nobene medvrstne nestrpnosti, kvečjemu nasprotno. Tudi sokol škranjar *Falco subbuteo*, ki je lovil na istem območju, ni povzročal nobenih interakcij, čeprav je rdečenogi postovki neposreden tekmeec. Nekaj podobnega sva opazovala tudi 14. maja 1991 pri Vrhpolju na Vipavskem, kjer so na istem polju lovile rdečenoge postovke in škranjar; v neposredni bližini pa je v zvoniku gnezdila navadna postovka.

Slika 3: Prehrana rdečenogih postovk na Bonifiki v maju 1991. Deleži posameznih prehranjevalnih kategorij so izraženi v procentih.

Figure 3: Red-footed Falco's diet at Bonifika in May 1991. Shares of separate diet categories are given in %.

PREHRANA

Da bi se prepričala o prehranjevanju rdečenogih postovk na Bonifiki, sva pod njihovimi počivališči pobirala sveže izbljvke. Žal sva zaradi deževnega vremena našla le manjše število ($n=30$) ohranjenih izbljvkov.

Izbljvke sva previdno razdrla in iz njih izločila hitinske in kostne ostanke

plena. Pri določevanju sva uporabljala metodološki priročnik DI PALMA & MASSA (1981) in primerjalni material iz lastne entomološke zbirke. Pri delu sva uporabljala binokularno lupo (MBS).

Analiza izbljvkov je potrdila insektivno naravo rdečenoge postovke, ki le redko dopolnjuje svojo prehrano z malimi sesalci. Rdečenoge postovke so na Bonifiki plenile predvsem bramorje

Gryllotalpa gryllotalpa, ki so predstavljali dobro četrtino vsega plena. Pomembno vlogo v prehrani postovk sta imela tudi predstavnika skarabejev *Pentodon punctatus* in *Geotrupes* sp. Od drugih členonožcev sva prepoznala še hitinske ostanke krešičev *Carabidae*,

mrharjev *Silphidae*, nedoločenih hroščev *Coleoptera*, stenic *Hemiptera*, ravnokrilcev *Orthoptera* in drugih. Edini vretenčar v izbljuvkih je bila miš *Muridae*, ki pa je zaradi zdrobljenosti skeletnih ostankov nisva mogla natančneje določiti.

lokaliteta locality	datum date	opazovalec observer	Σ	M males	F females	IMM immatures
SEČ. SOLINE	24. 4. 75	JG*	1	1	0	0
SEČ. SOLINE	2. 5. 76	AŠ*	1	1	0	0
SEČ. SOLINE	4. 5. 76	AŠ*	1	1	0	0
SEČ. SOLINE	21. 5. 78	JG*	20	?	?	?
ANKARAN	14. 5. 87	MG*	1	1	0	0
GAŽON	28. 5. 87	LL	1	1	0	0
BONIFIKA VS	6. 10. 88	MG	1	0	0	1
PODPEČ	4. 6. 89	LL & MG	1	0	0	0
BONIFIKA	29. 4. 91	MG	3	1	2	0
BONIFIKA VS	29. 4. 91	MG	17	4	13	0
BONIFIKA	30. 4. 91	MG	7	3	4	0
BONIFIKA	6. 5. 91	MG	3	1	2	0
BONIFIKA	7. 5. 91	MG	3	2	1	0
BONIFIKA	11. 5. 91	LL	3	2	1	0
BONIFIKA	11. 5. 91	MG	2	1	1	0
BONIFIKA	12. 5. 91	MG	2	1	1	0
BONIFIKA	14. 5. 91	LL	1	1	0	0
BONIFIKA	18. 5. 91	MG	1	1	0	0
BONIFIKA	19. 5. 91	MG	2	1	1	0
BONIFIKA	21. 5. 91	MG	1	1	0	0
BONIFIKA	26. 5. 91	MG	1	1	0	0
BONIFIKA	27. 5. 91	MG	2	1	0	0

MG = Miran Gjerkeš

AŠ = Andrej Šmuc

JG = Janez Gregori

LL = Lovrenc Lipej

* = Vir iz literature

M = samci

F = samice

IMM = mlad. osebk

Tabela 1. Preglednica opazovanj rdečenoge postovke *Falco vespertinus* v Slovenski Istri
Table 1: Observations of the Red-footed Falcon *Falco vespertinus* in Slovene Istria

NARAVOVARSTVENI VIDIK OBRAVNAVANEGA OBMOČJA

Poleg rdečenogih postovk sva v maju 1991 na isti lokaliteti opazovala tudi nekatere zelo zanimive vrste ptic. Tako

sva imela priložnost opazovati zlato-vranko *Coracias garrulus*, rjavoglavega srakoperja *Lanius senator*, črnočelega srakoperja *Lanius minor* in čopaste čaplje *Ardeola ralloides*. Poleg tega na tem majhnem prostoru gnezdiyo pega-

sta sova *Tyto alba*, čuk *Athene noctua* in skobec *Accipiter nisus*, v bližnji okolici pa tudi kragulj *Accipiter gentilis* in kanja *Buteo buteo*. Vse omenjene ptice izpričujejo določeno naravovarstveno kakovost tega prostora, tako glede počivališča za selivke kot lovišč za gnezdilke. Še posebej to velja za ujede, končne člene v prehranjevalnih verigah, ki v vsakem okolju predstavljajo neko indikatorsko vrednost (MEZZATESTA, 1988).

Zato ni odveč namig celinskim ornitologom, da kdaj pa kdaj izostrijo svoje daljnoglede tudi na tem kotičku slovenske Istre.

LITERATURA

BRAČKO, F. (1986): Rdečenoga postovka. Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 7 (30): 59.

CADE, T. J. (1982): *Falcons of the World*. Alauda Editoriale. Milano.

Di PALMA, M. G. & B. MASSA (1981): Contributo metodologico per lo studio dell'alimentazione dei rapaci. Atti I. Conv. Ital. Ornit. Aulla 1981.

GEISTER, I. (1988): Razširjenost in (ne)varnost ptičjih vrst. *Acrocephalus* 9 (35-36): 1-24.

GEISTER, I. (1990): Pričakovane in nepričakovane gnezdilke v Sloveniji. *Acrocephalus* 11 (43-44): 18-28.

GJERKEŠ, M. (1988): Ornitološki pregled ptic Miljskega polotoka. *Falco* 4: 14-20.

GREGORI, J. (1976): Okvirni ekološki in favnišni pregled ptičev Sečoveljskih solin in bližnje okolice. *Varstvo narave* 9: 65-80.

MEZZATESTA, F. (1989): *Rapaci. Guida ai Rapaci diurni d'Europa*. Edizioni Edagricole.

PERCO, F.; F. MUSI & R. PARODI (1983): *L'Oasi avifaunistica di Marano Lagunare*. WWF, Friuli Venezia Giulia, Udine.

ŠKORNIK, I.; MAKOVEC T. & M. MIKLAVEC (1990): Favnišni pregled ptic slovenske obale. *Varstvo narave* 16: 49-99.

ŠMUC, A. (1980): Ptice Sečoveljskih in Ulcinjskih solin. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani.

ŠTUMBERGER, B. (1983): Rdečenoga postovka. Iz ornitološke beležnice. *Acrocephalus* 4 (15): 15.

POVZETEK

Maja 1991 sta avtorja sistematično spremljala prelet rdečenogih postovk *Falco vespertinus* ob slovenski obali. Ugotavljata, da vrsta tu ni tako redka, kakor kažejo v preteklosti zbrani podatki. Med selitvijo se rdečenoga postovka prehranjuje predvsem v zgodnjih jutranjih ali poznih popoldanskih urah. Sestava plena je bila razvidna iz analize izbljuvkov. Avtorja nista zasledila medvrstne nestrpnosti do navadne postovke ali škrjančarja.

SUMMARY

In May 1991 the authors systematically monitored the passage by the Red-footed Falcon *Falco vespertinus* over the Slovene coast and came to a conclusion that this species was not as rare as presumed on the basis of the previously gathered data. During its passage it stops for feeding purposes, what it does early in the morning or late in the afternoon. The structure of its prey is evident from its diet structure. No interspecies intolerance (to Kestrel and Hobby) was noticed.

Miran Gjerkeš, Ivančičeva 17, 66280 Ankaran

Lovrenc Lipej, Kumarjeva 3, 66310 Izola

